एक दिवसीय आंतरविद्याशाखीय आभासी राष्ट्रीय चर्चासत्र

'मराठी, हिंदी व इंग्रजी साहित्यातील शोषितांचे प्रतिबिंब'

तज्ज्ञ साधन व्यक्ती

मा. प्रा. डॉ. शिवाजी सरगर
प्रमुख, इंग्रजी विभाग
मुंबई विद्यापीठ, मुंबई

मा. प्रा. डॉ. कावेरी जायसवाल
प्रमुख, हिंदी विभाग
कुम्हारी-दुर्ग (छत्तीसगड)

मा. प्रा. डॉ. प्रमोद गारोडे
सदस्य, महाराष्ट्र शासन , उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग सा. अ. साठे च. प्र. समिती , मुंबई

आधारस्तंभ

मा. शरदचंद्र पवार
अध्यक्ष, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. चंद्रकांत दळवी (Rtd. IAS)
चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. ॲड. भगीरथ शिंदे
व्हा. चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. डॉ. अनिल पाटील
संघटक, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. विकास देशमुख (Rtd. IAS)
सचिव, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. प्रिं. डॉ. शिवलिंग मेनकुदळे
सहसचिव, उच्च शिक्षण, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. प्रिं. डॉ. राजेंद्र मोरे
सहसचिव (लेखापरीक्षण) रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. श्रीमती सुमनताई आर.पाटील
सदस्य, जनरल बॉडी, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
अध्यक्ष, महाविद्यालय विकास समिती

मा. वसंतराव सावंत
सदस्य, जनरल बॉडी, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा. दिलीप चिवटे
सदस्य, महाविद्यालय विकास समिती
श्री. आर. आर. पाटील महाविद्यालय, सावळज

रयत शिक्षण संस्थेचे,

श्री. रावसाहेब रामराव पाटील महाविद्यालय, सावळज

(शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर संलग्नित)

NACC: GRADE B+ (CGPA-2.72) Email-prinacsavlaj@yahoo.co.in

शिवाजी विद्यापीठ मराठी, हिंदी व इंग्रजी शिक्षक संघ, कोल्हापूर, अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष व मराठी, हिंदी व इंग्रजी विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित

एक दिवसीय राष्ट्रीय आंतरविद्याशाखीय आभासी चर्चासत्र

'मराठी, हिंदी व इंग्रजी साहित्यातील शोषितांचे प्रतिबिंब'

'मराठी, हिंदी एवं अंग्रेजी साहित्य में शोषितों का चित्रण'

'Reflection of the Oppressed in Marathi, Hindi and English Literature'

(शनिवार, दि.०४/०४/२०२६)

सस्नेह निमंत्रण

प्रति

मा. --

प्रेषक

प्राचार्य डॉ. विठ्ठल शिवणकर
श्री. रावसाहेब रामराव पाटील महाविद्यालय, सावळज
ता. तासगाव, जि. सांगली – ४१६४११

एक दिवसीय आंतरविद्याशाखीय आभासी राष्ट्रीय चर्चासत्र

'मराठी, हिंदी व इंग्रजी साहित्यातील शोषितांचे प्रतिबिंब'

: शोधनिबंधाचे उपविषय :

मराठी उपविषय : -

१) दलित/आदिवासी/भटके-विमुक्त साहित्याचे स्वरुप २) दलित/ आदिवासी/भटके-विमुक्त समाजाचे अंतरंग ३) साहित्यातील शोषित स्त्रीजीवनाचे दर्शन ४) दलित/आदिवासी/भटके-विमुक्त साहित्यातील वाड्मयीन विशेष ५) तृतीय पंथीयांचे साहित्य व स्वरुप ६) दलित/ आदिवासी/भटके-विमुक्त समाजाची देवदैवते ७) दलित/आदिवासी/ भटके-विमुक्त समाजाची सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक व सांस्कृतिक स्थिती ८) तृतीय पंथीयांची सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक, आरोग्य व सांस्कृतिक स्थिती ९) तृतीय पंथीयांच्या साहित्यातील वाड्मयीन विशेष १०) कष्टकरी, कामगार, शेतकरी व शेतमजूर यांचे साहित्यात प्रतिबिंबित झालेले शोषित जीवन

हिंदी उपविषय : -

१)हिंदी साहित्य में दलितों के शोषण का चित्रण २) हिंदी साहित्य में आदिवासियों के शोषण का चित्रण ३) हिंदी साहित्य में किन्नरों के शोषण का चित्रण ४) हिंदी साहित्य में किसानों के शोषण का चित्रण ५) हिंदी साहित्य में मजदूरों के शोषण का चित्रण ६) हिंदी साहित्य में स्त्रियों के शोषण का चित्रण ७) हिंदी साहित्य में बाल शोषण का चित्रण ८) हिंदी साहित्य में वृद्धों के शोषण का चित्रण ९) उपरोक्त विषय से जुड़कर अन्य शोषण का चित्रण

English Subthemes: -

1) Subaltern Studies and Literary Representation 2) Dalit Literary Discourse 3) Gender, Sexuality and Social Exclusion 4) Intersectionality : Gender, Caste and Class 5) Postcolonial Perspectives on Marginalization 6) Postcolonial Identity and Displacement 7) Feminist Resistance in English Literature 8) Migration, Diaspora and Marginality 9) Queer Identity and the Politics of Visibility in Literature 10) Any other subtheme relevant to the main theme of the Seminar

रयत शिक्षण संस्था, सातारा

बहुजन समाजातील दलित, आदिवासी, भटके-विमुक्त, तृतीय पंथीय, कष्टकरी, कामगार, शेतकरी व वंचित घटकातील मुला- मुलींना शिक्षणाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्याच्या उदात्त ध्येयाने पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना ४ ऑक्टोबर १९१९ रोजी केली. सामाजिक समता, स्वाभिमान आणि स्वावलंबन यांचा पुरस्कार करणारी ही संस्था आज आशिया खंडातील एक प्रतिष्ठित व व्यापक शैक्षणिक चळवळ म्हणून मान्यता पावली आहे."स्वावलंबी शिक्षण" हे संस्थेचे ब्रीदवाक्य विद्यार्थ्यांमध्ये कष्टशीलता, आत्मनिर्भरता आणि सामाजिक बांधिलकीची जाणीव जागृत करते. आज संस्थेच्या कार्यक्षेत्रात ४२ महाविद्यालये, ४३८ माध्यमिक शाळा, ५१ प्राथमिक शाळा, ९० वसतिगृहे, ८ आश्रमशाळा, ९ औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रे आणि ५ विभागीय कार्यालयांचा समावेश आहे. या व्यापक शैक्षणिक जाळ्याद्वारे संस्था ग्रामीण ते शहरी अशा विविध स्तरांवरील विद्यार्थ्यांना दर्जेदार व परवडणारे शिक्षण उपलब्ध करून देत आहे. संस्थेत १४,११८ शिक्षक व कर्मचारी कार्यरत असून ४,५४,५४७ विद्यार्थी विविध शाखा व अभ्यासक्रमांद्वारे ज्ञानार्जन करत आहेत. शिक्षणासोबतच चारित्र्यनिर्मिती, सामाजिक जाणीव आणि सर्वांगीण विकास यांवर भर देत रयत शिक्षण संस्था समाजपरिवर्तनाच्या कार्यात सातत्याने मोलाचे योगदान देत आहे.

श्री रावसाहेब रामराव पाटील महाविद्यालय, सावळज

रयत शिक्षण संस्थेच्या शैक्षणिक परंपरेतून प्रेरित होऊन हे महाविद्यालय सन १९९१ मध्ये स्थापन करण्यात आले. ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना दर्जेदार व परवडणारे उच्च शिक्षण उपलब्ध करून देणे हा स्थापनेमागील प्रमुख उद्देश होता. स्थापनेपासून आजपर्यंत महाविद्यालयाने शैक्षणिक गुणवत्ता, शिस्त आणि सामाजिक बांधिलकी यांचा समतोल साधत प्रगतीची वाटचाल केली आहे. महाविद्यालयात कला (B.A.) व विज्ञान (B.Sc.) शाखांचे पदवी अभ्यासक्रम उपलब्ध असून विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासावर विशेष भर दिला जातो. एकूण पाच विभाग कार्यरत आहेत. मराठी, हिंदी, इंग्रजी, भूगोल आणि रसायनशास्त्र. प्रत्येक विभागात अनुभवी व पात्र प्राध्यापकवर्ग कार्यरत असून अध्यापनासोबत मार्गदर्शन, प्रात्यक्षिके, प्रकल्पकार्य आणि अभ्यासपूरक उपक्रमांचे आयोजन केले जाते.

सावळज व परिसरातील सुमारे १७ गावांतील विद्यार्थ्यांसाठी हे महाविद्यालय उच्च शिक्षणाचे महत्त्वाचे केंद्र ठरले आहे. ग्रामीण व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांतील विद्यार्थ्यांना शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देत सामाजिक उन्नतीस हातभार लावला जात आहे. महाविद्यालयात पारंपरिक शिक्षणाबरोबरच रोजगाराभिमुख व कौशल्याधारित उपक्रमांवर भर दिला जातो. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी विविध कार्यशाळा, मार्गदर्शन शिबिरे, करिअर काउंसिलिंग, स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन तसेच सांस्कृतिक व क्रीडा उपक्रमांचे आयोजन केले जाते. आधुनिक शैक्षणिक साधने, प्रयोगशाळा सुविधा व सुसज्ज ग्रंथालयाच्या माध्यमातून गुणवत्तापूर्ण शिक्षण देण्याचा सातत्यपूर्ण प्रयत्न केला जात आहे. ज्ञान, कौशल्य आणि सामाजिक मूल्ये यांचा समन्वय साधत हे महाविद्यालय परिसरातील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक आणि वैचारिक प्रगतीसाठी समर्पितपणे कार्यरत आहे.

चर्चासत्राविषयी:-

'मराठी, हिंदी आणि इंग्रजी साहित्यातील शोषितांचे प्रतिबिंब' हा एक दिवसीय राष्ट्रीय परिसंवाद समाजातील उपेक्षित, वंचित आणि दडपलेल्या घटकांच्या साहित्यिक अभिव्यक्तीचा तुलनात्मक, सैद्धांतिक व चिकित्सक अभ्यास मांडणारा महत्त्वपूर्ण शैक्षणिक उपक्रम आहे. साहित्य हे समाजाचे केवळ प्रतिबिंब नसून सामाजिक परिवर्तनाला दिशा देणारे प्रभावी माध्यम आहे. जात, वर्ग, लिंग, वंश, धर्म, लैंगिक ओळख तसेच वसाहतवादी, उत्तर-वसाहतवादी व नववसाहतवादी सत्तासंरचना यांच्या परिणामस्वरूप निर्माण झालेल्या विषमता व शोषणाचे बहुआयामी स्वरूप मराठी, हिंदी आणि इंग्रजी साहित्यात प्रभावीपणे अभिव्यक्त झालेले दिसते.

या परिसंवादात दलित, आदिवासी, स्त्रिया, भटके-विमुक्त समाज, LGBTQ+ घटकांच्या साहित्यिक प्रतिनिधित्वाचा व्यापक विचार करण्यात येणार आहे. उत्तरवसाहतवादी (Postcolonial) व सबाल्टर्न (Subaltern) सिद्धांतांच्या संदर्भातून या साहित्याचा अभ्यास केला जाणार असून अँटोनियो ग्राम्शी यांनी मांडलेली 'सबाल्टर्न' संकल्पना आणि गायत्री चक्रवर्ती स्पिवाक यांनी उपस्थित केलेले वैचारिक प्रश्न या चर्चेला अधिष्ठान प्रदान यांनी सामाजिक विषमतेचे वास्तववादी चित्रण केले; इंग्रजी साहित्यात टोनी मॉरिसन आणि चार्ल्स डिकन्स करतात. मराठी साहित्यातील दलित साहित्य चळवळीवर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या समतावादी विचारांचा प्रभाव प्रकर्षाने जाणवतो. नामदेव ढसाळ, बाबुराव बागुल आणि दया पवार यांनी शोषितांच्या वेदना व आत्मसन्मानाच्या संघर्षाला विद्रोही अभिव्यक्ती दिली. हिंदी साहित्यात मुंशी प्रेमचंद व ओमप्रकाश वाल्मीकि यांनी अनुक्रमे वांशिक व वर्गीय शोषणाचे सखोल दर्शन घडविले आहे. त्याचप्रमाणे आफ्रिकन-अमेरिकन साहित्यपरंपरेतील लँग्स्टन ह्यूज, माया अँजेलू, जेम्स बाल्डविन आणि ॲलिस वॉकर यांसारख्या कृष्णवर्णीय लेखक व कवींनी गुलामगिरी, वर्णभेद, सांस्कृतिक दडपशाही आणि ओळखनिर्मितीच्या संघर्षाचे प्रभावी व अस्सल चित्रण केले आहे. त्यांच्या लेखनातून वांशिक अन्यायाविरुद्धचा प्रतिकार, आत्मसन्मानाची जाणीव आणि सामाजिक परिवर्तनाची आकांक्षा प्रकर्षाने व्यक्त होते. तसेच लैंगिक ओळख आणि लैंगिक अल्पसंख्याकांच्या अनुभवांचे साहित्यिक प्रतिबिंबही या चर्चेचा महत्त्वाचा भाग असेल.

हा एकदिवसीय परिसंवाद विविध शैक्षणिक सत्रांद्वारे संशोधक, प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांना शोषित साहित्याच्या आशय, अभिव्यक्तीशैली, प्रतिकारभावना आणि सामाजिक परिणामांचा सखोल व चिकित्सक परामर्श घेण्यासाठी सक्षम व्यासपीठ उपलब्ध करून देतो. समता, स्वातंत्र्य, सामाजिक न्याय आणि मानवी प्रतिष्ठा या सार्वत्रिक मूल्यांच्या अधोरेखनातून हा उपक्रम व्यापक सामाजिक जाणीवा दृढ करण्याचा प्रयत्न करतो.

(शनिवार, दि. ०४/०४/२०२६)

उद्घाटन समारंभ व बीजभाषण

(स.१०.३० वा. ते स. १२.०० वा.)

बीजभाषक साधन व्यक्ती : मा. प्रा. डॉ. प्रमोद गारोडे

सदस्य, महाराष्ट्र शासन, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग सा. अ. साठे च. प्र. समिती, मुंबई

विषय : 'मराठी साहित्यातील शोषितांचे प्रतिबिंब'

सत्राध्यक्ष : मा. प्रा. डॉ. सुभाष वाघमारे

संचालक, मराठी भाषा मंडळ, कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यापीठ , सातारा

प्रथम सत्र (स.१२.०० वा. ते स. दु.०१.१५ वा.)

साधन व्यक्ती : मा. प्रा. डॉ. कावेरी जायसवाल

प्रमुख, हिंदी विभाग, स्व. बिंदेश्वरी बघेल शासकीय महाविद्यालय, कुम्हारी -दुर्ग (छत्तीसगड)

विषय : 'हिंदी साहित्य में शोषितों का चित्रण'

सत्राध्यक्ष : मा. प्रा. डॉ. दिलीपकुमार कसबे

माजी प्रमुख, हिंदी विभाग, एस.जी.एम. महाविद्यालय, कराड

भोजन वेळ : दु. १.१५ वा. ते दु.२.०० वा.

द्वितीय सत्र (दु. २.०० वा. ते दु. २.४५ वा.)

साधन व्यक्ती : मा. प्रा. डॉ. शिवाजी सरगर

प्रमुख, इंग्रजी विभाग, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई

Topic: 'Reflection of the Oppressed in English Literature'

सत्राध्यक्ष:- डॉ. ए. एम. सरवदे

प्रोफेसर, इंग्रजी विभाग व प्रभारी प्रमुख, परकीय भाषा विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

तृतीय सत्र (दु. २.४५ वा. ते दु. ०३. ४५ वा.)

शोध निबंध वाचन

सत्राध्यक्ष : मा. प्रा. डॉ. भरत जाधव

अध्यक्ष, शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर

समारोप (दु. ०३.४५ वा. ते सायंकाळी ५.०० वा.)

अध्यक्ष : मा. प्रिं. डॉ. राजेंद्र मोरे

सहसचिव (लेखापरीक्षण) रयत शिक्षण संस्था, सातारा

तपशील :

• आपल्या द्वारे प्राप्त शोधनिबंध खालील प्रमाणे असावा.

1. Font: Unicode Arial / Mangal / Krutidev/Times New Roman
2. Font Size: 14 (Marathi and Hindi) & 12 (English)
3. MS-Word File
4. Line Space: 1.15
5. Page Size: A4
6. Words: 2000

• शोधनिबंधात खालील बाबींचा समावेश असावा.

1 शोधनिबंधाचा विषय व शोधनिबंधकाचे पूर्ण नाव
2 पदनाम
3. महाविद्यालय /संशोधन केंद्राचे नाव
4. सारांश, बीज शब्द
5. संदर्भ ग्रंथ सूची

• शोधनिबंध: -

Research Journey Multidisciplinary International E-Research Journal's (ISSN 2348-7143, Impact Factor 6.625) मध्ये प्रकाशित केले जातील.

• महत्वाची तारीख: -

शोधनिबंध पाठवण्याची शेवटची तारीख -०३ एप्रिल, 2026

• रजिस्ट्रेशन फी: -

प्राध्यापक (With Research Paper) – Rs. 600/-
संशोधक विद्यार्थी) With Research Paper) – Rs. 400/-
विद्यार्थी UG/PG) -Without Research Paper) – Rs. 200/-

• पैसे भरण्यासाठी बँक डिटेल्स:

A/c Holder's Name: Principal, Shri Raosaheb Ramrao Patil Mahavidyalaya, Savlaj (M.S.)
Bank Name: Bank of Maharashtra
Branch: Waifale, Tasgaon
A/c No.: 60348784800
IFSC Code: MAHB0000726
MICR Code: 416014048

• रजिस्ट्रेशन / पंजीकरण लिंक- : **https://forms.gle/t3AUdf27TFpG1WEw5**

• शोधनिबंध पाठवण्यासाठी ईमेल आयडी: **srrpmsavlaj@gmail.com**

• वॉटस्ॲप ग्रुपला जॉईन होण्याची लिंक: -

https://chat.whatsapp.com/LRpovaLZ9SkA7crI13JTcX?mode=hqctswa

• आभासी (झूम ऑनलाईन) जॉईन होण्यासाठी लिंक: - सदर लिंक Whatsapp ग्रुपवर अग्रेषित करण्यात येईल.

अध्यक्ष

प्राचार्य डॉ. विठ्ठल शिवणकर

संयोजक

प्रा. डॉ. बाळासाहेब चव्हाण

समन्वयक

प्रा. डॉ. सोमनाथ पणदे

सहसमन्वयक

प्रा. डॉ. संदीप कदम

संयोजन समिती सदस्य

प्रा. डॉ. सुर्यकांत राठोड	प्रा. डॉ. संतोष लगड	प्रा.डॉ. बिरु राजगे
प्रा..डॉ. संतोष जाधव	प्रा. सतीश देबडे	प्रा. संदीप पाटील
प्रा. स्नेहल भोसले	प्रा.डॉ.अप्पासाहेब सुतार	श्री.गजानन रुपनर

संपर्क : (मराठी) प्रा .सचिन सवने (9561357613) डॉ.मधुरा तारळेकर (7709454999)
(हिंदी) डॉ .संदीप कदम (9892406556) डॉ.युवराज माने (8055498317)
(इंग्रजी) प्रा. सागर देशमुख (9421588258) प्रा. स्नेहल भोसले (9370048283)